

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över Delredovisning av förslag till nationellt fridlysta arter

Er beteckning: KN2026/00195

Sammanfattning

Länsstyrelsen Skåne ("Länsstyrelsen") har tagit del av Naturvårdsverkets 'Delredovisning av förslag till nationellt fridlysta arter'. Länsstyrelsen ser positivt på ambitionen att utveckla en mer systematisk och vetenskapligt grundad nationell fridlysning och att en uppdaterad artlista kopplas till den svenska rödlistan. Samtidigt konstaterar vi att Naturvårdsverkets arbete har bedrivits under en mycket begränsad tidsram, vilket minskat möjligheterna till fullständiga underlag och konsekvensanalyser.

1. Lättnader i fridlysningsbestämmelser kan underlätta nödvändig markanvändning för jord- och skogsbruk men kan också innebära att hotade djur- och växtarter försvinner eller minskar kraftigt regionalt eller nationellt. För att kunna göra en balanserad avvägning mellan fördelar och nackdelar med dessa lättnader behövs en konsekvensanalys grundad på arters biologi/ekologi utifrån de nya kriterierna och undantagen gentemot nollalternativet. Utifrån dessa analyser kan slutsatser dras om fridlysningen utgör en relevant skyddsmetod som hindrar arter från utdöende samt bidrar till att uppnå miljökvalitetsmålet om ett rikt växt- och djurliv samtidigt som markanvändningen underlättas.
2. Länsstyrelsen bedömer att många arter riskerar förlora sina skydd mot pågående markanvändning med det nya förslaget till nationell fridlysning av arter. Pågående markanvändning såsom jord- och skogsbruk utgör stora förändringar i arters livsmiljöer och enligt förslaget får endast ett urval av akut hotade arter (CR) detta skydd enligt skyddskriterium 1.1.
3. Länsstyrelsen ser att det varit en utmaning för Naturvårdsverket att på kort tid genomföra en relevant

konsekvensanalys grundad på arters biologi/ekologi utifrån de nya kriterierna och undantagen gentemot nollalternativet.

4. Länsstyrelsen ser att fridlysningsbestämmelser kan vara relevanta för vissa hävdberoende arter under förutsättning att ändamålsenlig skötsel inte försvåras.
5. Länsstyrelsen ser positivt på att nationellt fridlysta arter utses utifrån vetenskaplig kunskap och förändringar i arters bevarandestatus.
6. Länsstyrelsen föreslår tillägg med ett antal arter med insamlingshot eller hot riktade mot livsmiljöer i Skåne.

Påverkan på arters livsmiljöer

Länsstyrelsen vill betona att många arter är beroende av specifika livsmiljöer och att förändringar i dessa livsmiljöer utgör ett betydligt större hot mot ett långsiktigt bevarande av arter än hot mot enstaka exemplar av arten. I det skånska landskapet riskerar många arter utdöende på grund av pågående markanvändning och att skogs- och jordbruk undantas i flera kriterier. Länsstyrelsen befarar att många arter riskerar att stå utan skydd med det nya förslaget till nationell fridlysning med begränsat urval av arter och med undantag för jord- och skogsbruk samt att alternativa skyddsformer inte är tillräckliga.

Det är för sent att fridlysa arter mot pågående markanvändning när de redan är akut hotade (CR) och fridlysning som skyddsinstrument förlorar sitt syfte. Det är däremot positivt att de starkt hotade arterna får ett visst skydd från annan exploatering.

Länsstyrelsen anser även att det måste framgå tydligt i regelverket vem som ska bedöma om pågående markanvändning avsevärt försvåras (s. 18).

Behov av konsekvensanalys

Länsstyrelsen noterar att Naturvårdsverkets konsekvensanalys, av tidsbrist, endast inkluderar förändringen i antalet arter som listas som nationellt fridlysta och tar inte hänsyn till förändring av arters populationer och antal lokaler som omfattas av fridlysning (s. 5). Länsstyrelsen anser att konsekvenserna för vilka arter som kommer att rödlistas nationellt utifrån de kriterier med tillhörande undantag som föreslås av regeringen bör utredas fullt ut. Konsekvensanalyser bör även göras för de arter där annat skydd än fridlysning indirekt

föreslås och bör omfatta hur de föreslagna alternativa skyddsformerna fångar upp arter och populationer som kommer att stå utan fridlysningskydd enligt de av regeringen föreslagna kriterierna samt Naturvårdsverket urval av arter (s. 8–10).

Länsstyrelsen delar Naturvårdsverkets slutsatser att de alternativa skydd till fridlysning av arter som lyfts (s. 10–12) inte är realistiska och ger temporär eller osäker effekt.

Länsstyrelsen delar Naturvårdsverket analys att miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv* inte kommer att nås enbart med fridlysning av arter, framför allt när faktorer med störst påverkan undantas och att endast ett urval av akut hotande arter (CR-arter) omfattas fullt ut av fridlysning.

Länsstyrelsen anser att bedömningen under avsnittet Konsekvenser för miljön (s. 20) bör skärpas eftersom de undantag som kriterierna tillåter kommer att försämra statusen för många arter, till exempel skogslevande arter såsom knärot, och inte enbart riskera att leda till svårigheter att uppfylla miljömålet och våra internationella åtaganden.

Hävdberoende arter

Länsstyrelsen instämmer i Jordbruksverkets bedömning att nationell fridlysning bör tillämpas för arter som förekommer i livsmiljöer som skapats genom mänsklig skötsel. Genom nationell fridlysning kan hänsyn tas vid bete, slåtter och andra jordbruksåtgärder så att åtgärder görs vid lämpliga tidpunkter eller med lämpliga metoder för att inte utrota populationer lokalt.

Vetenskaplig kunskap och aktuell bevarandestatus

Länsstyrelsen ser positivt på att de bedömningar av en arts utdöenderisk i rödlistningsprocessen, som görs utifrån vetenskaplig kunskap och arters aktuella bevarandestatus, även används för bedömning av en arts behov av fridlysning. Rödlistningskriterierna tar däremot liten hänsyn till det tysta utdöendet där individer och hela populationer kan försvinna regionalt eller från flera regioner innan det ger effekt i rödlistan. Länsstyrelsen föreslår därför att en förnyad översyn görs för alla arter som är i behov av ett starkt skydd genom fridlysning enligt skyddskriterium 1.1 utan undantag för jord- och skogsbruk, oavsett hotkategori enligt rödlistan. Länsstyrelsen

ser att fler arter än de akut hotade (CR) behöver ett starkare skydd av fridlysningen och för många av dessa akut hotade arter kan det redan vara för sent att återfå livskraftiga populationer.

Länsstyrelsen ser fördelar med förslaget om att den nationella listan över fridlysta arter ska ses över regelbundet och kan komma att revideras utifrån ny kunskap. Däremot befarar Länsstyrelsen att det kan medföra en osäkerhet för bland annat kommunerna i deras långsiktiga planarbete och föreslår därför att revideringarna sker med längre intervall än vart sjunde år.

Konsekvenser för Skåne och enskilda arter

Länsstyrelsen ser att konsekvenserna för arters förekomster i Skåne riskerar att påverkas negativt och föreslår att inkludera fler akut hotade arter (CR) samt starkt hotade arter (EN) som varit eller riskerar att bli akut hotade (CR) för fridlysning.

Länsstyrelsen ser positivt på Naturvårdsverkets förslag och motivering till att samtliga orkidéarter ska omfattas av nationell fridlysning (s. 9 och 13–14). Orkidéer är en familj växtarter/taxa där det finns många förväxlingsrisker och förbudet mot att plocka orkidéer eller på annat sätt skada enskilda individ ger ett välkommet skydd och dessutom förekommer flertalet orkidéer i små och isolerade förekomster i Skåne, vilket innebär att fridlysning utgör ett visst skydd för dessa populationer. Länsstyrelsen ser däremot att skyddet för orkidéer kraftigt kommer att minska i Skåne, framför allt för de arter som endast har en handfull förekomster kvar, när påverkan från jord- och skogsbruk undantas.

Länsstyrelsen är positiv till att många av Bernkonventionens arter som inte ingår i EU:s art och habitatdirektiv fångas upp med regeringens kriterier och fortsatt kommer att föreslås som fridlysta, såsom grod- och kräldjur (s. 14).

Länsstyrelsen har inga synpunkter på de arter som Naturvårdsverket föreslår till de nationell fridlysning, men har inga möjligheter att genomföra en fullständig analys över vilka arter som är i ytterligare behov av fridlysning enligt de kriterier som regeringen föreslår. Länsstyrelsen vill däremot lyfta arter som regeringen bör inkludera i Naturvårdsverkets förslag:

- Det finns ett regionalt hot från insamling för ormbunksarterna glansbräken (NT), uddbräken (VU), brunbräken (VU) och safsa (LC). Förslag på fridlysning enligt skyddskriterium 2.

- Insamlingshot för odling och försäljning finns även för snyltrötter och i Skåne är det framför allt klintsnyltrot (EN), klöversnyltrot, tistelsnyltrot (EN). Förslag på fridlysning enligt skyddskriterium 2.
- Sandnörel (CR) är annuell och det kan finnas risk för att frön samlas in i större mängd så att Sveriges enda lokal kan utarmas. Förslag på fridlysning under skyddskriterium 1.1.
- Ängssilja (CR) har endast en lokal med få plantor och riskerar uppgrävning (och försäljning), vilket kan radera ut arten från landet. Förslag på fridlysning under skyddskriterium 1.1.
- Kustgullpudra (VU) har endast en lokal i landet och bör ha ett långsiktigt skydd. Eftersom förekomsten inte ändrats under en generationstid har hotkategorin i rödlistan ändrats, men hotet är egentligen lika stort. Det största hotet är skogsbruk och arten borde fridlysas under skyddskriterium 1.1.
- Nyckelpigespindeln (VU) finns endast på två svenska lokaler och populationerna kan riskera en minskning på grund av insamling för attraktionsvärdet, men även för att byta och handla med. Förslag på fridlysning enligt skyddskriterium 2.1.
- Tapetserarspindel (VU) har en begränsad utbredning till Skåne och Blekinge med få lokaler och här har redan insamling skett, vilket kan utgöra anledning till en fridlysning enligt kriterium 2.1.
- Under kriterium 2.1 bör även skalbaggsarterna bokskogslöpare och ekoxe i nuvarande bilaga 2 ASF ingå. Populationerna är få, små och isolerade i Skåne och båda riskerar att påverkas negativt av insamling.
- Alkonblåvinge (EN) har endast en starkt isolerad förekomst i Skåne och minskar dessutom inom sitt nationella utbredningsområde. Länsstyrelsen ser även en risk för insamling och föreslår fridlysning enligt kriterium 2.1.
- Backsippa saknas i listan över arter som föreslås en fridlysning enligt skyddskriterium 2.2.
- Rosenmott (CR) har bara en känd lokal i Sverige som den förhoppningsvis sprids utifrån. Bör därför inkluderas i listan över nationellt fridlysta arter under kriterium 1.1.
- Gulfläckig igelkottspinnare (EN) och prydlig lövmätare (CR) är iögonfallande fjärilsarter och intressanta för samlare. Dessa arter bör ligga under skyddskriterium 1.

De som medverkat i beslutet

Detta yttrande har beslutats av avdelningschef Olof Liungman med naturvårdshandläggare Gabrielle Rosquist som föredragande. I den

slutliga handläggningen har även enhetschef Nils Carlsson medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post skane@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Skåne, 205 15 Malmö, eller ring vår växel 010-224 10 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/skane.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats:

www.lansstyrelsen.se/skane/personuppgifter